

A KERESKEDELMI JOG- ÉS ISMERETEK TÁRA

—•—•— FOLYÓIRAT. —•—•—

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓTULAJDONOS: DR. RÓTH PÁL ÜGYVÉD.

A lap szellemi részét illető közlések a szerkesztőségbe, az előfizetési pénzek és fel-
szólalások a kiadóhivatalba küldendők. — Hirdetések a kiadóhivatalban árszabás
szerint vétetnek fel. — Kéziratok nem adatnak vissza.

ELŐFIZETÉSI ÁR:	SZERKESZTŐSÉG:	KIADÓHIVATAL:
Félévre 3 frt.	Budapest, V., Váczi-körút	Mezei Antal Budapest,
Égész évre 6 frt.	48. szám.	V., Gizella-tér (Hausz-palota).

•••—••• Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. •••—•••

Adalékok a kereskedelmi törvény revisiójához.

Írta: dr. Fleischmann Sándor, budapesti ügyvéd.

I—V. czim.

Voltak és vannak szószólói azon nézetnek, hogy semmi-
sem akasztja meg jobban a kereskedelmi jog fejlődését,
mint annak kodifikálása. A kereskedelmi forgalom foly-
tonosan ingadozó hullámai napról-napra, újabb meg újabb
jelenségeket vetnek felszínre, melyek a kodifikált elvekbe
bele nem illenek, úgy hogy ez utóbbiak az ilyen új jelen-
ségek teljes kifejlődésének a jogrendszerben természetes
ellenségei. Nem tagadható, hogy van ezen felfogásnak
némi jogosultsága. És ha volna manap is praetorunk, a
ki függetlenül minden törvényes korláttól esetről-esetre
kimondhatná, hogy „si parat . . . condemna, si non parat
. . . absolve” — készséggel aláírnám az érintett nézetet.
Azon körülmény ugyanis, hogy kereskedelmi törvényünk
rövid — alig 18 éves — fenállása daczára, máris érez-
zük, hogy a gyakorlat a kodex fölé nőtt és hogy így
revisióra általános szükségét tapasztaljuk, a mellett látszik
bizonyítani, hogy a mostani revisiót ugyanannyi idő eltelté-
vel majdan ismét revideálnunk kell. De hát van hál’ Isten-
nek, kereskedelmi törvényünk, van kereskedelmi forgal-
munk, amazt nem akarjuk eltörölni, emezt sem fejlődésében
megakadályozni, úgy hogy előáll annak természetszerű
szüksége, hogy e kettőt a törvény megváltoztatása és
javítása után összhangzásba hozzuk.

Igaz, egy embernek ereje csekély erre a vállalatra és a jogászok vállvetett működését igényelné, ha e feladatot sikeresen meg akarjuk oldani. Én részemről évek óta gyűjtöm az anyagot, azon eseteket, melyekben a praxis ellenszegült a törvénynek.

Ezen adatokat kívánom bővebben nyilvánosságra hozni, kérve az érdekelt jogászvilágot, hogy igénytelen megjegyzéseimből a hozzászólást és támogatást meg ne tagadják.

*

A kereskedelmi törvény első szakasza azon három jogforrást nevezi meg, a melyekből kereskedelmi ügyek elbírálásánál meríteni kell. Másodiknak említi a kereskedelmi szokásokat. Ezen kifejezés ellen kifogást nem lehetne emelni, ha a törvénynek egy másik, 267. §-a nem emlitené ismét mint irányadó jogforrásokat „a kereskedelmi forgalomban elfogadott szokásokat és gyakorlatokat.”

Ahhoz kétség sem fér, hogy a törvény e két szakaszában említett szokások nem ugyanazon jogforrást akarják jelenteni. Az első szakasz a joggá változott szokást, gyakorlatot kívánja érvényre juttatni, mely kötelezőleg alkalmazandó, mint subsidiarius jog, ha a törvény nem intézkedik, a 267. § pedig a kereskedelmi forgalom egyes szakaiban kifejlődő, inkább helyi gyakorlatnak akar tért engedni a szerződő felek bona fidesének szempontjából, azért ajánlatos volna az első szakaszban határozottan ráutalni az itt említett szokások jogforrás-minőségére és kitenni így: „a kereskedelmi szokásjog“, úgy hogy azután nem akadnánk oly gyakran bíróságaink ítéleteiben annak vitatásába, hogy egyes usance-ok, „szokványok“ vagy plane egyes kereskedők közötti összeköttetésben egészen maguk között megállapodásra jutott gyakorlat jogforrást képez-e az első szakasz értelmében.

A 3. §-ban a törvény a maga szempontjából meghatározza a kereskedő fogalmát. Mivel azonban a kereskedelmi ügyletekkel való foglalkozás képezi a kereskedő kriteriumát, de aránylag csekély számú ügyletet nevez a törvény kereskedelmi ügyletnek, helyes volna a szabatosság kedvéért a Hahn által javasolt szövegezést elfogadni, mely így hangzik:

Kereskedőnek a jelen törvény értelmében az tekintendő, a ki

1. a törvény 258. §-ában említett kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik vagy

2. a 259. §-ban felsorolt ügyletekkel iparszerűleg foglalkozik.

Fel kell itt azonban emlitenem egy másik fontos kérdést, a melyet okvetlenül a törvényben el kellene dönteni. A törvény 10. §-ában a cégnek definícióját adja olyképen, hogy „a cég azon név, mely alatt a *kereskedő* üzletét folytatja s melyet aláírásul használ“. Ugy hiszem, nem tévedek, ha azt állítom, hogy a törvény intenciója szerint *céggel a kereskedelmi törvény értelmében csak kereskedő birhat*. Mindamellettt előfordult praxisomban már több olyan eset, midőn építési és más vállalkozók, de különösen műépítészek bejegyeztették cézgeket, a kik pedig kereskedőknek a törvény értelmében nem tekinthetők. De tudtommal, különösen ha valaki vállalkozónak czimezi magát, nem szokták megtagadni senkitől sem a cégjegyzékbe való felvételt. Már mostan elégséges-e valakinek kereskedőminőségének bizonyítására azon körülmény, hogy a cégjegyzékbe fel van véve, vagy lehetséges és megengedhető-e a cégbejegyzés ellenében annak igazolása, hogy a bejegyzett nem kereskedő.

Én részemről nem vagyok híve annak, hogy nem kereskedők is birhassanak a cégjegyzékbe bevezetett céggel és a 10. §-hoz toldanék egy második bekezdést, mely így hangzanék: A cégjegyzékbe azonban, csakis a jelen törvény értelmében kereskedőnek céze jegyezhető be.

Sok és igen fontos megjegyzés fűződik a cégjegyzékek kérdéséhez. A cégjegyzék a kereskedő üzlete legfőbb mozzanatainak foglalata. Valamint ő ellene bizonyítékot képez, ugy mindenki ellen az abban tartalmazott bejegyzésekre hivatkozik. „A megtörtént közzététel nem tudásával senki sem védekezhetik“ — mondja lakonikusan a 9. §. Kétségtelen, hogy meg kell állapítani azon határidőt, melytől fogva a bejegyzések foganattal birnak; de mégis aggályosnak kell mondanom, ha ezt a „Központi Ertesítő“-ben való megjelenés napjára teszik. Ellenkezik ez a kereskedelmi forgalmon végig huzódó bona fides a

Treue und Glaube fogalmával, mert visszaélhetnek könnyen azzal, hogy pl. a távolabb eső vidékeken nem értesülhetnek oly könnyen a „Központi Értesítő“ tartalmával, még azt is feltéve, hogy módjukban van egyáltalán arról tudomást szerezni.

Kell tehát bizonyos kiméleti időt engedni, mely elégséges arra, hogy feltehető legyen, miszerint a közzététel az illetőknek tudomására juthatott, mely kiméleti idő (reasonable time) alatt gondoskodják a kereskedő arról, hogy senkit a cégében történt változásból kifolyólag kár ne érhesen.

Különböző módokat ajánlottak erre. Egyesek — és eltekintve a bírói gyakorlat ingadozásainak veszélyeitől — ez volna a legegyszerűbb expediens, ha a bíró állapítaná meg azon időt, mely alatt a változás, illetőleg a közzététel minden konkrét esetben az érdekeltek tudomására juthatott és melyen túl a nem tudással nem védekezhettek; mások ismét a törvényben vélik meghatározandónak azon kiméleti időt és 3—8 napot ajánlanak.

Hazai viszonyainkat tekintve, czélszerű volna a „Központi Értesítő“-nek nagyobb publicitásáról gondoskodni, tán úgy, hogy a nagyobb községeknek megküldetnék kifüggesztés végett.

A törvény 16-ik és az ezzel kapcsolatos 21. §-a a mai viszonyok mellett nem egyéb, írott malaszt nál. Mert igaz, a törvényszékek feljogosítvák, hogy pénzbírsággal szorítsák a kereskedőket a bejegyzésre, de a törvényszékeknek egyéb dolguk van, mint evidenciában tartani a késedelmes kereskedőket. Itt tehát a kereskedelmi kamaráknak kellene az ellenőrzést gyakorolni és időről-időre jelentéseket tenni. Még kevésbé van módjukban a törvényszékeknek meggyőződni valamely cég megszűntéről, vagy pedig ismerni azon személyeket, a kik a bejelentést eszközölni kötelesek volnának, de mai gyakorlatunk szerint a bíróság nincs is jogosítva, valamely céget hivatalból törölni.

Első sorban tehát az ellenőrzés gyakorolhatása céljából a törvényszékeket szélesebb hatáskörrel kellene felruházni és e célból közelebbi vonatkozásba hozni a kereskedelmi és iparkamarákkal.

(A vonatkozó svájci rendelet következő négy esetben

jogosítja fel a bíróságot arra, hogy valamely czéget hivatalból törölhessen:

1. csőd esetében;
2. egy évvel a tulajdonos halála vagy elköltözése után;

3. bírói ítélet alapján és

4. ha a főtelep töröltetett, a fióktelep is törölendő.)

Ide vonatkozólag még a következő javaslatok érdemelnék említést:

a) A védjegyek körül Németországon azon praxis áll érvényben, hogy 10 év lefolyása után felszólítják az illetőket, vajjon érvényben áll-e még joguk a védjegyhez. Ezen jogot kívánjuk megadni a bíróságoknak a czégek tekintetében is, a melyek hozzájuk intézett felszólításra fenállásukat igazolni tartozzanak. Ugy hiszem, ily tág fogalmazásban ezen javaslat kivihetetlen. Itt ismét a kereskedelmi kamarákat kell igénybe venni és a felszólítást az ő javaslatukra intézni a czégekhez.

b) A cégjegyzékek tartalmát tekintve ajánlják, hogy minden házassági szerződés közzététessék, de különösen azokét, melyek a vagyoni viszonyokban változást, vagyonelkülönítést, vagyonátruházást foglalnak magukban. Ezen javaslatnak igen fontos gyakorlati háttére van. Minden nap azon felfogás, hogy a házassági szerződésekben felvételni szokott cautelák, melyek látszólag a nő vagyonát, hozományát vannak hivatva biztosítani, tulajdonképen a férjet fedik oly esetekben, ha krízis áll be. Az ily természetű transzaksiókról — ha közzététetnének, a kereskedők mégis kissé irtózni fognak.

c) Valamennyien egyet fogunk érteni azokkal, kik a kereskedelmi meghatalmazások bejegyzését sürgetik. Ezen hiány tudvalevőleg a legrutabb visszaélésekre adott alkalmat.

A mi a czégeket illeti, a legkülönbélebb javaslatok tétettek a cégvalódiság tekintetében. Majd azt ajánlották, hogy lehetőleg a cégvalódiság szigorú keresztülvitelére kell törekedni, majd pedig az ellenkező álláspontot tartották helyesnek. Annyi bizonyos, hogy a kereskedővilág köréből a ma fennálló állapotok ellen lényeges kifogást nem emeltek. A javaslatok inkább oda irányulnak, hogy a törvény csak arra adjon utmutatást, hogy a cég szövegé-

ből mikor és mire lehet biztos következtetést vonni. Tekintettel már most arra, hogy a törvény csakis eredeti czégek-nél kívánja meg a czégvalódiságot, figyelmet érdemel a kereskedővilág azon óhaja, hogy a törvény szövegében határozottan kiemeltessék, miszerint *a czégtulajdonos személyére csakis eredeti czégek-nél lehet következtetést vonni.*

Sokkal fontosabbnak tartom azonban, hogy a törvény épen a czégtulajdonos személyét tekintve, be nem jegyzett kereskedőkre nézve is tartalmazzon utmutatást. Különösen fontos dolog ez hazai viszonyaink tekintetében. Minden-napi dolog és ez iránt általános a panasz, hogy be nem jegyzett kereskedők hirtelen eladják üzletöket, a czég- vagy jobban mondva czégtábla megmarad és ha még némileg gondoskodnak arról, hogy a változás észre ne vétessék, elmúlnak hetek, hónapok, míg a legközelebb érdekelteknek is tudomására juthat e változás. Többnyire azonban csak akkor jut ez napfényre, ha valaki az illető ellen pert indít, azt hívén, hogy még mindig a régi tulajdonossal van dolga. Ekkor tagadja a megrendelést, az átvételt stb. kimutatja, hogy ő réges-régen eladta üzletét és felperes még költséget fizethet. Ennek nagy részben eleje vétetnék, ha a törvény kimondaná, *hogy be nem jegyzett czégek-nél czégtulajdonosnak az tekintetik, kinek neve az üzlethelyiség fölé van írva*, ha csak be nem bizonyíttatik, hogy erről minden egyes esetben a másik félnek tudomása volt. Igaz, erre azt mondhatnák, hogy a törvény a maga szempontjából csak bejegyzett kereskedőket, illetve bejegyzett czégeket ismer és így nem terjeszkedhetik ki be nem jegyzett kereskedőkre is, a kik nyilván törvényellenes mulasztást követtek el. Erre azonban válaszem az, hogy a törvény kereskedőkre vonatkozik és miután a bejegyzés oly nagy költségekkel van egybekapcsolva, melyek a kiskereskedő vagyoni erejét túlhaladják, mindaddig, míg a bejegyzés nem fog egyszerűbbé és olcsóbbá tétetni, a törvénynek számolni kell a be nem jegyzett kereskedőkkel is.

A 20. § okvetlenül világosabban szövegezendő. A jelenlegi szövegezés ugyanis azon hiedelmet kelthetné, hogy a törvény valami magától értetődőt mond, holott egyenesen a hitelezők jogkörének gyarapítását czélozza. Ha t. i. a kereskedő üzletét, tehát hitelezőinek kielégítési alapját

másra ruházta, a mennyiben az átvevő a cég eddigi kötelezettségeit magára vállalta, a hitelezőket az új tulajdonos ellen is kereseti jog illeti, bár ezzel üzleti összeköttetésben állottak. A XV. német jogászgyűlés különben ezen szakaszt, mely a német törvényből hiányzik, feltétlenül ajánlotta szövegezendőnek: kereskedelmi üzlet átruházásánál a cég addigi kötelezettség tekintetében a hitelezőket, úgy az átadó, mint az átvevő ellen kereseti jog illeti. Tulszigorúnak látszik így ezen szakasz. Bizonyos azonban, hogy a praxisban a könnyelmű üzletátruházásoknak elejét venné és ez bő kárpótlás az esetleges túlzott szigorért.

Az elmélet sokat elmélkedett a fő- és fióktelepek fogalmai felett, de megállapodásra jutni nem tudott. Zavarálag hatottak a törvény azon szakaszai, melyek ügynökségekről, fióktintézetéről, képviselőségekről szólnak, úgy hogy ma sincs tisztában azon kérdés, mikor forog fenn oly fióktelep, melyet be kell jegyeztetni. Pl. még mindig vita tárgyat képez, vajjon egy budapesti részvénytársaság, mely az ország valamelyik más részében bányáüzemet folytat, vagy osztrák részvénytársaság, mely az országban vásárol bányákat, itt köteles-e cégét bejegyeztetni, hogy üzletét, illetőleg a bányászatot folytathassa.

Sok zavar támadt továbbá abból, hogy a kereskedelmi törvény 11. §-ának 2. bekezdése megengedi, hogy a cégbe oly toldások vétessenek fel, melyek az üzlet és üzleti ág közelebbi meghatározására szolgálnak. Kaptak ezen a legkülönbözőbb szédelgők, elneveztek magánüzleteket a legkülönfélébb bankoknak, vállalatoknak és a közönség soha sem tudhatta, vajjon kivel áll szemben. Oka volt ennek azon körülmény, hogy az üzlet közelebbi megjelölését célzó megjegyzéseket „toldásoknak” nevezi a törvény, holott az ily megjelöléseknek a cég szövegében tulajdonképpen nincsen helye.

A kereskedelmi könyvekre vonatkozólag joggal kérdezhetjük, hogy ugyan mit lehet velök bizonyítani. A félbizonyítékok, félrendszabályok, csak ferdeségeket szülnek és így történik, hogy nálunk a kereskedőnek a saját könyvei tulajdonképpen semmit sem használnak. Minden egyes perben bizonyítani kell megrendelést, elküldést stb.

A kereskedelmi könyveket teljes bizonyító erővel kell el-
látni. Engedjék meg velök szemben az ellenbizonyítást,
ne vonhassanak minden rendetlenséget a S. E. és O. jeli-
géje alá és terjeszszék ki az államügyész hatáskörét a
rendetlenül és a tényeknek meg nem felelőleg vezetett
könyvekre. Ezzel elejét fogjuk venni annak, hogy keres-
kedőink minden 10 frtos követelés felett évekig kelljen
perlekedniök, egyszerűsítjük az eljárást és megszüntetjük
a hiábavaló pereket.

(Folytatása következik.)

A munkáskérdés.

Dr. Matlekovits Sándor-nak az országos iparegyesületben tartott értekezése.

Minden kornak megvan a maga sajátos jellege. Minden
korban jelentkeznek kérdések, melyek dominálók, s melyek akarva
nem akarva, a közfigyelmet magukra vonják. Minden kor meg-
hozza a maga eszméit, melyekkel foglalkozni kell s melyek a
társadalmi rend szervezetébe belenyulnak.

Korunkat kiválóan a közgazdaság óriási fejlődése jellemzi.
Főkép közgazdasági kérdések azok, melyek szerepelnek; főkép
a közgazdasági tudomány az, mely a közfigyelmet magára vonja
és a közgazdasági eszmék oly forradalmat idéznek elő, melyek
társadalmi szervezetünkben észrevétlenül bár, de nagy változá-
sokat hoznak létre.

A napjainkban domináló ezen közgazdasági irányzat egyik
pontját és kérdését kívánom értekezésem tárgyául tenni. E tárgy:
a munkáskérdés.

Egy kérdés, mely évtizedek óta ingerült tevékenységben
tartja a világot. Egy kérdés, mely gyöngye porszemből államo-
kat megdöntéssel fenyegető lavinává nőtt. Egy kérdés, melynek
megoldásán a hatalmas német császárság épügy, mint a szabad-
ságtól lelkesülő francia köztársaság a legnagyobb odaadással
fáradoznak. Egy kérdés, a mely a nihilisták és anarchisták izga-
tásai folytán államokat nemzetközi védelemre sarkal. Egy kér-
dés, mely közgazdasági jellegéből rég kivetkőzve politikai jelen-
tőségű világügygyé fejlődött. Egy kérdés, mely bennünket is
kezd érdekelni s mely nálunk is a törvényhozást tevékenységre
ösztönözte, — szóval egy fontos napi kérdés az, melylyel fog-
lalkozni fogunk.

Ne várja azonban senki tőlem, hogy ezt a nagy horderejű
kérdést egész teljességében kimerítsem. Ez a kérdés egész könyv-
tárt alkotó óriási nagy irodalmat teremtett; minden országban
más és más alakulásban lép föl; sőt egy és ugyanazon ország-